

3329

సమీక్ష

జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

ప్రచురించే సమపాదకులు : విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

రాజధాని ప్రచురణ 16-9-94, 1-10-94

సంచికలు 45, 46

ఈ సంచికలో రచయితలు — వారి రచనలు

1	డా॥ పి. కిషోరవతి	—	పుత్తడిలో మృత్యువృద్ధి మృత్యువృద్ధి దెండ్రమ్మ
2	శ్రీ శర్మ కె. చందర్	—	"మొదటి ప్రభుత్వ" ను చూడండి
3	శ్రీ. కామేశ్వర కుమార్	—	రామాయణం - కొత్త అవప్రదీకలు
4	డా॥ యం. జగదీశ్వరరాజు	—	పరాలు - ఒక పేషెంట్
5	శ్రీ గణ్ధీ క్రిష్ణవాసరావు	—	తెలుగు సాహిత్యంలో ఆవిష్కరణలు

1. 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

సంవత్సర చందా రూ. 20.00 లు

6 మాసముల చందా రూ. 12.00

విడి ప్రతి రూ. 2.00

* సకాలంలో చందా పంపి సమాకరించండి *

తెలుగు సాహిత్యంలో కవిత్వయాలు

-గళా శ్రీనివాసరావు

తెలుగు సాహిత్యానికి మూలపురుషులు వన్నయ, తిక్కన ఎర్రనలు. వీరి ఆధ్వర్యంలో తెలుగులో అధికావ్యం వెలువడింది. ఇది తెలుగువారికి లభించిన అమూల్యమైన కానుక వన్నయ పూర్వం కేవలం కానుకలు మాత్రమే పరిమితమైన తెలుగుభాష వన్నయ ద్వారా ఒక విరివిగా పాన్ని పొందింది. తెలుగు భాషకు కావ్యగౌరవం కల్పించింది వన్నయ అయితే దానిని కాలానుగుణమైన మార్పులతో ముడిచి అలాగే కాలాలు ఏర్పరచి తెలుగు సాహిత్యానికి మరింత కోటను కలిగించింది తిక్కన. ఎర్రనలు తెలుగుసాహిత్యం అనుగానే మొదట అధికావ్యమైన భారతం. భారతం అనగానే కవిత్వయంగా పేరుపొందిన వన్నయ. తిక్కన ఎర్రనలు గుర్తుకు వస్తారు ప్రజలలో వారిపైగల గౌరవం వారిని విరంతురం చిరంజీవుల్ని చేస్తుంది.

తెలుగు సాహిత్యం తరుచునూ పే మరకొన్ని కవిశేఖర అంటూ కన్పిస్తాయి. వారుకూడ ఇంచు మించు కవిత్వయ లక్షణాలు కలిగిఉన్నారు. వీరు వన్నయ, తిక్కన, ఎర్రన అంత పేరు ప్రఖ్యాతులు పొందలేదుకాని సాహిత్యవికాసానికి వీరు తమ వంతు కృషిచేశారు. అధికవిత్వయం అయిన వన్నయ, తిక్కన ఎర్రనలతోపాటు శైవ కవిత్వయం అయిన నన్నెచోడుడు మల్లిఖార్జున పండితరాధ్యుడు పాల్కూరికి సోమనలమ సంకీర్తన కవిత్వయం అయిన అన్నమాచార్యుడు పెద్దతిరుమలాచార్యుడు, చినన్న, ద్వీపద భారత కవిత్వయం అయిన బోదేసాటి తిమ్మయ, అకుకూరి సోమన, చాల సరస్వతిలగురించి ముప్పటింతుకుండాం.

తెలుగు సాహిత్యంలో వన్నయ, తిక్కన, మధ్యకాలానికి (క్రీ. శ. 12 వ శతాబ్ది) భక్తి వి యుగం అనిపేరు. ఈ కాలంలో

వన్నెచోడుడు, మల్లిఖార్జున పండితరాధ్యుడు, పాల్కూరికి సోమనాధుడు అనే ముగ్గురు శైవ కవిత్వయంగా పేరుపొంది భక్తిమహాత్మ్యం బోధించు అనేక గ్రంథాలు రచించారు. వీరిలో పండితరాధ్యుడు ప్రముఖుల అవతారం అనివనితో సమానంగా శక్తికలవాడని సోమనాధుడు పరమేశ్వరి ప్రధమగణాలలో ఒకడైన బృగుటి అవతారం అని వీరశైవుల విశ్వాసం. ఈ పండితరాధ్యుడు, సోమనాధుడు పరమశైవాచార విష్ణుపరులు సోమనాధుడు కేవలం కవిగానే కాక వీరశైవ మహావ్యాప్తికి తన జీవిత పర్యవసం క్యాగం చేసిన మహానీయుడు. భాషలో, వాదనలో దేశప్రాధాన్యం అధికంగా ఉండటం వలన 'భాషాగం'ను స్వతంత్రయగం అనవచ్చును.

నన్నెచోడు "కుమారసంభవం"ను శైవ మతప్రచారం కొరకు రాసినట్లు చెప్పలేదు. తన గురువు శింగమ మల్లిఖార్జునకు గ్రంథం అంకితం చేయుట, తాను లోకమున ప్రసిద్ధి చెందుట ఇందుకు ముఖ్యకారణం. నన్నెచోడుడు వన్నయ కాలం వాడని ఆయన ముందు కాలం వాడని కొందరి అభిప్రాయం. నన్నెచోడుడు శైవుడే కాని వీరశైవుడు కాదు. ఈయన శైవ మహాత్మ్యంను వివరించు అనేక కథలను రచించాడు. శైవ మతవ్యాప్తికి తను పరోక్షకారణం అయ్యాడు.

పండితరాధ్యుడు భక్తికవిత్వయంలో రెండవవాడు శైవ మతాన్ని సంస్కరించి అందులో ఆరాధ్య భావబేధమును నెలకొల్పిన వంశస్కర్త మల్లిఖార్జున పండితుడు. అతని "భక్తి తత్వసారము"ను "శైవసరి 'అని చెప్పవచ్చును అందులో కవితా వస్తువు చాల తక్కువ పరమత విరసనం చాల ఎక్కువ ఈయన కాలంలో పరమతసహనం పాతింపబడుట తగ్గింది, మత విద్వేషాలు పెరిగాయి.

పాల్కూరికి సోమనాధుడు శైవ కవిత్వయంలో చివరివాడు. అతడు శైవమతాలంబకులు, విశ్వాసు సంధానమునకు, శైవమత బిన్నత్వంను తెలియజేయు సిద్ధాంత గ్రంథాలను, శైవతార్థాలను కూడ శైవమతంపై పు ఆకరింప చేయు కథలతో, శైవ ధర్మములను తెలియజేయు బహుమతాలను. (తరువాయి వచ్చే సంచికలో)

పట్టుకు వచ్చాడు. పూర్ణుని చిత్తయింటికి సంపేండుకు నన్నా హాలు మొదలయ్యాయి. పూర్ణుకి సుషుపూసి జలకాలాడించి పరిపరివిధాలైన నేర్పులు మెరయగా పదినెలు ఆలంకరించారు. చిన్నలనందరినీ కొగిటచేర్చి కన్నీరుపెట్టింది పూర్ణమ. పెదల కందరికీ మ్రొక్కింది. తల్లిదండ్రుల దీవనలు విని పక్కన నవ్వింది. పాలబుగ్గల పసిదాన్ని మూడుకాళ్ళ ముసలికి కట్ట బెట్టిన ఆ పునులైన తల్లి తండ్రుల హాళి: "దీర్ఘసుమంగళీ భవ" అని ఆశీర్వాదించి వుంటారు. మరి పూర్ణ నవ్వకేం చేస్తుంది? తన దురదృష్టానికి లోలోన కుమిలి కుమిలి ఏసీ ఏడ్చివున్న పూర్ణ మరి ఏద్యలేక నవ్వి వుంటుంది.

ఇంతచేసిన తల్లి తండ్రులమీద పూర్ణుకి కోపంరావేదు. అన్నదమ్ములతో చెప్పిందిలా.

"అన్నల్లారా తమ్ముల్లారా - అమ్మను - అయ్యకానడీ బంగారు దుర్గను భక్తితో కొలవండమ్ములకమ్మ దుర్గమ్మా" //

ఆ తర్వాత తనని మరచిపోవడనీ కోరింది.

"నలుగురు కూచొని నవ్వేవేళల" -

నా పేర్చొకపరి తలవండి

మీమీ కన్నదిద్దల నొకరెకు ప్రేమతో నాపేరివ్వండి" //

అలా అంటూంటే పూర్ణమ కనులనుండి బిల బిలాకన్నీ రొలికింది ఆయినా కన్నులు తడుచుకొని కలకల నవ్వింది మేడునగ సమాన చీలలా ఆ చిన్నది.

కరుణార్పణమైన ఈ సన్నివేశంలో పదినెలు వగచారు. తమ్ములువగచారు. తల్లి కంఠరడిపెట్టింది. తండ్రికి మాత్రం కంఠరడి లేదు. గుండెలో అలలడి లేదు. అల్లాడు తెచ్చిన కానుకలు చూసుకు చూసుకు తెగ ముగిసిపోయాడు.

ఏప్పుడలాగే అనామీ పూర్ణ తానేరిన పూలని సరులుగ కట్టి దుర్గని కొలవడనికి కొండెకి వెళ్ళింది. పూలహారాలతో దుర్గని

అలంకరించింది. ఆహారాలలో తానూ ఓ అపురూపమైన అందాలహారంగా దుర్గపాదాల సన్నిధిని తానూ అవరిపోయింది.

సంధ్యాసమయమయింది. అవులూ - పెయ్యలూ మందల చేరాయి. పిట్టలు చెట్లనుచేరి గుమిగూడాయి. రాత్రయింది మింటను చుక్కలు మెరిశాయి. కొండకోనల చీకట్లు నిండాయి. మేతకి మేకాలు మెసలసాగాయి. మరి పూర్ణ యిల్లాచేరలేదు.

ఏమయింది పూర్ణ? ఎక్కడకి పోయింది పూర్ణ? అనే సందేహాలకి గురజాడ మహాకవి చక్కని సమాధానాన్ని ధ్వని రూపంలో ఇచ్చాడు.

"కన్నులకాంతులు కలువల చేరెను -

మేలిమిచేరెను మేని పసల్

హంగులచేరెను నడకల చెడగులు -

దుర్గను చేరెను పూర్ణమ్మ." //

తన పాంచ భౌతిక దేహం పంచభూతాలలో లీలమవగా పూర్ణపవిత్రతాత్మ తన నిజధామాన్ని - దుర్గసాన్నిధ్యాన్ని చేరిందని గురజాడ చాలాకళార్మకంగా చెప్పాడు.

ఇదీ గురజాడ కవి చెప్పిన పూర్ణమ కరుణార్థిగాధ. కవిశాసనంలో పరాకోటిని ముట్టడమేకాదు. పతితహృదయాన్ని ద్రవీభూతం చేయడంలోనూ కవి అందరమంత ఎత్తుకి ఎదిగి పోయాడు.

పిన్ననాటినుండి నీ పూజ భక్తితో చేస్తే ఇలా నా జీవితం వాడివర్తలయిందేమిటి దుర్గమతల్లీ! అని పూర్ణమవాపోలేదు. కనిపించిన తండ్రే - కనిపెట్టి రక్షించాల్సిన తండ్రే కాసుకి తన్ను అమ్మిపారేస్తోంటే పల్లెత్తి ఇదేమని ప్రశ్నించలేదు. మూగగా, అమాయకంగా ఆత్మాహుతి చేసికొంది. ఇలా నాటి సంఘంలో పిలయతాండవం చేస్తోన్న కన్యాశుల్క బాల్య వివాహాది సాంఘిక దురాచారాల బలివేదిక మీద పూర్ణ జీవితం

పూర్ణాహుతి అయిన విధానాన్ని ఓ కమనీయ కరుణాకవి త
కవితా చిత్రంగా చిత్రించి చూపాడు మహాకవి గురజాడ.

“నావిష్టు. పృథ్వీపతిః” అని భగవదంశగా పరిగణింపబడే
రాజే....తన చల్లని పరిపాలనలో ప్రనలనందరినీ కన్నబిడ్డల్లా
కాపాడవలసిన రాజే - రక్షకుడే భక్షకుడయితే....కంచే చేను
మేస్తే....” ఏమయిందో “కన్యక” కవితో చెప్పాడు
గురజాడ మహాకవి.

జాగా సంవత్సరమైన పెట్టిగారింట పుట్టింది “కన్యక” అనే
ఓ చిన్నది. దై వంపట్ల ఎంతో భక్తి ప్రపత్తులు కలిగి, ఓనాడు
తగటు బంగారు చీరకట్టి కురులపువ్వుల సరులు చుట్టి మధుట
కుంకుమ చొట్టుపెట్టి సొంపు పెంపారగా కన్యక దైవకార్యం
విమిర్శం ఇంటి దైవం వీరభద్రుడికి వల్లెరం సాగించడానికి
దేవళానికిని బయలాదేరింది. పసిడి కడవలతో పాలు పెరుగులు
వల్లెరములలో పూలు పళ్ళు పట్టుకొని చెలికత్తెలు వెంట
వస్తున్నారు చుక్కల నడుమ నిండు చందురునట్టు వెలిగి
పోతోంది కన్యక. చుట్టములా, భృత్యవర్గముతో కూడి తండ్రి
కూడా వస్తున్నాడు. అంతా కలిసి రాజవీధిలోంచి వెడ్తున్నారు.

అంతలో పట్టపురాజు ఎదురయ్యాడు. కన్యక సొగసుకి ఆ
రాజు కన్నుచెదిరింది. మరునివాడికి గుండెబెదిరింది. “ఈ కన్నె
ముందర నగరిసుంధరీ మణులందరూ బలాదూర”ని పించింది.

‘పట్టవలెరా దీని బలిమిని -
కొట్టవలెరా మరునిరాజ్యం -
కట్టవలెరా గండపెండెరం
రసిక మండలిలో’

అనుకున్నాడు రాజు అనుకున్నదే తడవుగా నట్టి వీధిని దుష
మంత్రులతో కూడి రాజు కన్యకని చుట్టుముట్టి పట్టనుంకిం
చాడు. ఈ అనుకోని అవాంతరానికి భయభ్రాంత అయింది
కన్యక. ఎలాగో కొంచెం దైర్యం తెచ్చుకొంది. మరి దేవుడే
దిక్కునుకొంది. రాజునిలా ప్రాధేయపడింది.

“ముట్టబోకుడు దైవకార్యం -
తీర్చి వచ్చెద నీవు పట్టం
ఏలరాజువు - పెట్టికూతుర నెట్టకు బోనేర్తున్”

కరములు మోడ్చి పెట్టి నయాన బోధించాడిలా.

“పట్టమేలేరాజు! బలిమిని పట్టవలెనా” :

నీవు కోరుటకన్న మరెలా

వైశ్యజాతికి వన్నె? ధర్మమన్నది

లరసి కొంచెం చూడు

అగ్నిసాక్షిగ కన్యకని స్వీకరించి ఆదరించు

కన్నెతోపాటు కానుకలందుకొని మాజాతిని మనుచు.

రాజుహేళనగా నవ్వి - “ఓహో! ధర్మమార్గం పట్టమేలే
రాజబిడ్డకి పెట్టికరపడమా! రాజుతలచిందేను ధర్మం - రాజు
చెప్పిందెల్ల శాస్త్రం-రాజులకి పేరైన పద్ధతికాద. గాంధర్వం? -
“దేగ పిట్టను పట్టివిడచిన కన్నె. ఇంటికి మరు నడుచునా?”
అని అట్టహాసంగా పలికాడు.

“దేవకార్యం ముందు అవల రావకార్యం కాదరాజా!”
శలవిచ్చిపంపు ఇంటి దైవం వీరభద్రుడి దేవళానికి పోయి
వల్లెరం సాగించి వస్తాం ఇక తమదయ. అని పెట్టి (కన్యక
తండ్రి) బ్రతిమాలాడు.

“సరే! దేవళంలోనే కన్యకని కనుగొంటాము”
అంటూ రాజు వారితో పిలిచాడు.

ఇలా రాజువోరేడు. గత్యంతరం లేని తండ్రి అలా సరే
నన్నాడు అంతే : ఇక ఇక్కడా కన్యక ఇష్టం ప్రసక్తేలేదు.

అంతాదేవళం చేరారు. భక్తిపరవశ అయిన కన్యక దుర్గని
కొలిచింది. ముక్తి వేడుచు నగలను ఊడ్చి శక్తి కల్పించింది.
దుర్గ కోవెలకొలనిలో గ్రుంకింది కన్యక. రక్తగంధం - రక్త
మాల్యం చాల్చింది. గుండం చుట్టూ నిలిచి చోద్యం చూస్తున్న
జనుల్ని ఉద్దేశించి పలికిందిలా

“అన్నలారా ! తండ్రులారా ! -

అలకించం దొక్కవిన్నప మాతా దిదల
కాసుకొనుటకు - ఆశలేదొక్కొక్కలములోపల ;
పట్టమేలే రాజు అయితే - రాజునేలే దైవముండదొ -
పరివు నిలవను పొరుషము మీకేల కలుగదోకో; విద్య
నేర్చినవాడు విపుడు వీర్యముండిన వాడుక్షత్రియుడన్న
ధర్మపద్ధతి మరచి. పదవులకై - ఆశచేయక.
కాసువీసం - కలిగివుంటే చాచననుకొని -
వీర్యమెరుగక, విద్యనేర్చక - బుద్ధిమార్గిచో -
కలగ వాయకట్లు; మేల్కొని. - బుద్ధిబలమును
బాహు బలమును - పెంచి దైవమునందు భారం వుంచి
రాజులలో రాజులై మనుడయ్య!”

అంటూ జనాన్ని ప్రబోధించింది కన్యక.

ఓ నాలుగడుగులు ముందుకువైచి రాజు కెదురునిల్చి కన్యక
సవాలు చేస్తున్నట్లుగా పలికిందిలా.

“పట్టవగలే నట్టి వీధివి - పట్టవోరే జార చోరులు
పట్టదలచితివిం కనీవాక-వట్టిమేలే రాజు వటనా
కండకావర మెక్కి నీవీ దుండగము తలపెట్టినందుకు
ఉండడా ఒక దైవమంటూ-వుండి పూర్కొనునా;
కులం పెద్దలా కూడిరదుగో-అగ్నిసాక్షికి అగ్నియిదుగో
కన్నుకోరిన కన్నె యిదిగో - జాలమేలొక్కో
పట్టమేలే రాజుపైతే పట్టు నన్నీపుడు ....”

- అంటూ కన్యక సరభసంగా చుట్టు ముట్టిన మంటలోకి -
అగ్ని గుండంలోకి దూకేసింది. అలా కన్యక తన ఆత్మాభిమా
నాన్నే ప్రకటించింది. ఆత్మప్రత్యయాన్ని నిలుపుకొంది తన
ఆత్మాహుతి ద్వారా.

కన్యక మంటలోకి దూకిన ఆ చోటులో సతీతల్లి వెలిసింది.
దుర్మార్గుడూ-దుర్మార్గుడూ అయిన ఆ రాజు - రాణులతోపాటే
అతడి రాజ్యం నశించగా అపకీర్తి మూత్రం నిల్చిందని కవి
ముక్తాయంపు.

ఇదీ పెట్టిగరింట పుట్టిన కన్యక కథ గురజాడ కవిచెప్పిన
మరొకవిధ ‘కన్యక’లోని కథ. ఓ జో పూర్వమైన కథాకవిత.

తండ్రి ధనదాహానికి ఒక పూర్ణమ అహంతయిపోతే
తండ్రిలాకాపాడ వలసిన రాజు మోహానికి దౌష్ట్యానికి ఓ
కన్యక బలిఅయిపోయింది.

ఇలా ప్రీతి తన జీవితంలో ఏర్పడిన ఓ కఠిన నమస్యకి
పరిష్కారం ఆత్మబలిదానంగా చూపారు పూర్ణమ - కన్యక
కవితల ముగింపులో ఆభ్యుదయకవి అయిన గురజాడ. పూర్ణ
ఎవరినీ ఏమి ప్రశ్నించక మూగగా సాంఘిక దురాచారాల బలి
విత్తరిక మీద విస్పృహయంగా-దయవీయంగా శిరసు వంచింది.
అలాకాకుండా కన్యక తన ధిక్కారాన్ని తెలియజేసింది.
విర్యర్యమైన సంఘాన్ని నిలదీసి ప్రశ్నించింది. ప్రబోధించింది.
అన్యాయాన్ని తూర్పారపట్టింది. అధర్మాన్ని నిరసించింది.
ఎదిరించింది. సంఘం నిత్యమై తన్యవంతంగా ఉండాలనీ-మంచి
చెడులకు స్పందించాలనీ-ప్రతిక్రియాశీలంగా ఉండాలనీ తెగేసి
చెప్పింది. అయినా చివరకి ఆత్మబలిదానానికి పాల్పడింది.
అయితే ప్రీతిఅర్పణకొసం ప్రతిపాదన “కన్యక” కవితలో
కనిపిస్తుంది.

మరి ప్రీతి అన్యాయం జరిగితే - నమస్యవలయంలో ప్రీ
చిక్కితే దానికి పరిష్కారం చివరకి చావేనా? అనే ప్రశ్న
తలెత్తుతుంది ఎదిరి దుర్మార్గాన్ని నహించడం లేదా అనుభవించ
డం కంటే గత్యంతరం లేదా అనే ప్రశ్న కచ్చెదుట
విలుస్తుంది.

ఆభ్యుదయకవుల తరం కర్వాతా అధునికాంధ్ర సాహితీ
వియత్తలంలో ప్రపంచంగా వీచిన విప్లవకవిత్వ ప్రభంజనం-
ప్రీ జీవిత నమస్యకి మరోమార్గం చూపింది. ‘పై ప్రశ్నలకి
సమాధానం ఓ విప్లవకవి కలం నుంచి వచ్చింది. అదే ‘చెల్లి
చంద్రమ్మా’ కవిత శివసాగర్ రచన.

ఓ పల్లెటూరిపిల్ల చెల్లిచంద్రమ్మ. ఆల్లిపూవంటి చెల్లి చంద్రమ్మకి
మొగలిపువ్వంటి మొగుడు మొగిలన్న ఇద్దరిదీ చూడవక్కని
జోడు. మంచిగోరింటాకు. చింతచిగురాకు. బ్రహ్మదేవుడు
కూర్చిన సరిజోడు.

ఆ ఊరిలోనే వున్న ఓ రాకాసి కామందీ కాళిరెడ్డి దగ్గర కొలువుకి కూర్చిగా చేరాడు మొగిలన్నీ. కాని కష్టానికి తగిన పరితం లేదు. కాళిరెడ్డి వరమలోభి. ఆలమందలు కాపించుకొని ఆవగింజ ఇస్తాడు. నూతులు తవ్వించుకొని నువ్వుగింజఇస్తాడు కాల్యలు తవ్వించుకొని రాసెగడ్డి ఇస్తాడు. దుక్కులు దున్నించుకొని దుబ్బుగడ్డి ఇస్తాడు. పంటలు పండించుకొని పరిగ ఇస్తాడు. కాళిరెడ్డి కేవలం లోభేకాదు కూరుడు. పచ్చినెత్తురు తాగే రాక్షసుడు. విషస్పరుగు. మొగిలన్నని ముస్సుతిప్పలు పెట్టేవాడు. పనికిపరిపడా పెట్టుపోతలు లేవుగాని కత్తివాతలు మాత్రం వేనవేలు. వెట్టిచాకిరీ, మట్టికలిపిన కూడు.

ఓనాడు....కొన్నకంకి మీద చిలుక వాలిందని మొక్క షెరడులోన కుక్కమొరిగిందని - ఇలాగే ఏమేవోవంకలుపెట్టి మొగిలిని గుంజకుకట్టి కొరడాచేతబట్టి దెబ్బమీద దెబ్బగా కొట్టి చిత్రహింసపెట్టాడు. మొగిలన్న మేనంకా నెత్తురు కాలవలు కట్టించాడు. నెత్తురు కక్కుకొంటూ తడబడే అడుగులతో కడ ప్రాణంతో మొగిలన్న ఇల్లు చేరాడు. చంద్రమ ఒడిలో తల వుంచి చుక్కప్రొద్దువేళ చుక్కల్లో కలిశాడు చంద్రమ్మ దుఃఖ సాగరంలో ముంచాడు. మల్లెపొదలాంటి చంద్రమ్మ బ్రతుకు జీర్ణేడయిపోయింది. మొగిలన్న మరణంతో. ఆమెమనసు వల్ల కాడయింది.

వగచింది వగచింది చంద్రమ. కమంది కనుంది చంద్రమ్మ కపిపూని లేచింది. నీలికన్నుల విప్పులు రాల్చింది. 'కాళిరెడ్డి : నా ఉసురు నీకు ఉరితాడు. నీ బిడ్డలకి మరి నీవు లేవు. నీకు నూకలు చెల్లి పోయాయి. అని గర్జించింది. ప్రతీకారేచ్ఛతో జ్వలించిపోయింది.

ఆనాడు....ప్రొద్దుకుంకినవేళ....హోరున వానకురుస్తూం డగావనరిక పామై చంద్ర మొగిలాల బ్రతుకులోని పచ్చదాన్ని కాపేసి హరించిన కాళిరెడ్డి ఊరిపొలి మేరలలో చంద్రమ్మని చూశాడు. వలపుతో ఒళ్ళు పులకరించగా వెంటబడ్డాడు. 'కందిరీగ నడుమువంటి నడుముదానా పసులకొట్టాంవద్ద మనేలు కొందాం రావె.నీ మొగుడూ పోతేపోయే - నీవుదక్కావాయే.

జారు కొప్పుదానా - జాగిలి నడుముదానా - నాఅకాకాపూకాకో - న్నాదాపూ వస్తవిగాదె. అంటూ కవిత్వాలు చెప్పసాగాడు కామంతో కళ్ళుపూడుకుపోగా. 'ఓ దొరా! వగలమారీ దొరా! నాఅకాకాకాసే నీదాపుకు నేమ వస్తే' అంటూ కళిగా కత్తెత్తి కుత్తుకలోదించేసింది. చంద్రమ చటుక్కున ఆకత్తి పోటుకి కాళిరెడ్డి దేహం నెత్తురు చిమ్మగా ఆ నెత్తురుతో తిలకం దిద్దుకొంది చంద్రమ. అంకారి బింకారి తోరై పల్లినంకా పోటు పొడిచిన కాసిరెడ్డి పీడని విరగడచేసిన చంద్రమ్మ చిటికలో చీకటిలో కలిసిపోయింది. వాడవాడల నున్న కోడెనాగుల పీడ విరగడయ్యేవిధం విశదం చేసిన చంద్రమ్మ చీమచిటుకు మనకుండ చీకట్లో కలిసిపోయింది.

భక్తునల్లెరింది. వల్లెనవ్వింది. గరికపూచింది. దుష్టనంజా రానికి సంతోషిస్తూ అంటూ కవి ముగింపు పలికాడు.

ఇదీ ఓ చెల్లీ చంద్రమ్మ కథ. ఓ విప్లవకవి చెప్పినకవిత. పూర్ణమ కవితలోలా ఇందులోనూ ఆంతర్వాహినిగా కరుణ రసం ప్రవహిస్తోంది. 'కన్యక' కవితలోలా వీరరసస్ఫూర్తి ప్రస్ఫుటిస్తోంది.

అబలగా బావించబడే స్త్రీని నబలగామారమనే కవిఉద్బోధ. కారుచీకటులవలె ముసిరే కష్టాలలో ఉక్కిరి విక్కిరి కాకుండా విలచి ప్రతిఘటించమనే కవిప్రబోధం ఈ చెల్లీ : చంద్రమ్మ 'కవితలో' బలంగా వినిపిస్తుంది.

అయితే మళ్ళీ ఓసందేహం. చావడమో....చంపడమో....? ఇదేనా స్త్రీ జీవితంలోని సమస్యలకి పరిష్కారం : మరోఉదార మైన ఉత్తమైన ప్రత్యామ్నాయ మార్గమేదీ లేదా : ఎవరూ సూచించలేవా? ముందు రాబోయేతరం కవులు మరి ఏం కొత్త తీర్పులు చెబుతారో వేయికళ్ళతో వేచిచూడాలి :

- కె. సత్యవతి

తెలుగులెక్చరర్ గవర్నమెంటుకాలేజి రాజమండ్రి

ఒరియా భాషాభివృద్ధి ఒక పరిశీలన

— యస్. నారాయణరావు

(గతనంచిత తరువాయి)

శ్రీ గోపాలచంద్ర ప్రహరాజు మొదలగువారు ముఖ్యులు. వీరు ఒరియాభాషా సాహిత్యాలపై ఒక స్థూల పరిశీలనచేసి ఒరియాభాషకు పిమ్మెంటు కాంక్రీటు పునాదులువేసి మున్ముందు ఒరియా భాషను సమృద్ధివంతము. శక్తివంతము చేయుటకు తగిన సామగ్రిని సమకూర్చి తరువాతి సాహిత్య కారులకు ప్రేరణ నిచ్చిరి. అంతేగాక ఒరియాభాషను పరిపుష్టి గావించి అగ్రగామి చేయుట వారి లక్ష్యము.

ఈసాహితీ సేవకులందరు మొదట ఉత్కళదేశపు ప్రాచీన సాహిత్యముపై దృష్టిసారించి ప్రాచీన కవుల కావ్యముల నధ్యయనముజేసి ప్రాచీనసాహిత్యములోని రసములు, రీతులు, గుణములు మొదలగు వాటిని గ్రహించి ముగ్ధులైరి. అందుకే 1917 వ సంవత్సరములో స్థాపించబడిన “ఉత్కళ సాహిత్య సమాజము” పండ్రెండవ వార్షికోత్సవము సందర్భముగా గౌరీ శంకరరాయ్ తమ ప్రసంగములో ఆధునిక సాహిత్య శిక్ష విస్తరణానుపాదములో సాహిత్య చర్చాన్నతి లోపమువలన ఒరియాభాష అభివృద్ధి చెందడము లేదని సూచించిరి. దీనికి కారణము తెల్పుతూ గౌరీశంకరరాయ్ తమమాటలలో “పూర్వము వలె గ్రామాలలో భాగవత చర్చ ఇరగిడములేదు మరియు ప్రస్తుత విద్యావంతులు ప్రాచీన సాహిత్యముల నర్థము చేసుకొను శక్తి లేక అవి అట్లయినవని చెప్పుచున్నారు. అందుకు ప్రతిసాహిత్య సమాజము ప్రాచీన సాహిత్యముల నధ్యయనము చేయవలసిన అవసరమైతే నా ఉంది” అని సూచించి యున్నారు.

శ్రీ గౌరీ శంకరరాయ్ ప్రాచీన సాహిత్యముపై దృష్టి సారించగా శ్రీరామ శంకరరాయ్ ఒరియా గద్య సాహిత్య

ములో ప్రావీణ్యత సంపాదించి యుండిరి. అతని దృష్టిలో ఒరియా భాషకు గద్య సాహిత్యము మూలాధారమైనది. శ్రీ గౌరీశంకరరాయ్ దృష్టిలో “....మనోగత భావములను సహజముగా వెలువరించడమే భాష. చందస్సుల ద్వారా ఆ వెలువరించే శక్తిని ప్రతిహతము గావింపక స్వతంత్రముగా చెప్పడమే గద్య ముకార పత్రిక. “జాతిని అభివృద్ధి పరచ వలెనన్న ఉన్నత జాతీయ సాహిత్యము ఆర్యావశ్యకము”.

పై భావముల నాధారముగ శ్రీ రాధానాథరాయ్ ఉత్కళ సాహిత్య సమాజమునకు ఉద్బోధన గావించియుండిరి. గౌరీ శంకరరాయ్ వలెనే రాధానాథరాయ్ కూడా ప్రాచీన సాహిత్య సమాలోచనతోపాటు ప్రాచీన పాండు విపులముల గ్రహించుట ఎంతైనా అవసరమని సూచించి యుండిరి. ఫీరు మోహన్ సెనాపతి దృష్టిలో కూడ అదే భావన చోటు చేసుకున్నది. అతని దృష్టిలో “ప్రాచీన సాహిత్యము ఆధునిక సాహిత్యపు ఉనికిని స్థాపించినది.” దీనితోపాటు ఒరియా భాషాభ్యున్నతి కొరకు అతడు జాతీయ సాహిత్యమునకు ప్రాధాన్యతనిస్తూ నాలుగంశములను దృష్టియందుంచుకొన వలెనని సూచించి యున్నారు. అందుకే అతని ప్రసంగములో “జాతీయసాహిత్య మును చదవండి చదివించండి. వ్రాయండి వ్రాయించండి” అని చెప్పియున్నారు. గోపబంధుదాసు కూడ జాతీయసాహిత్య మునకు ప్రాధాన్యతనిస్తూ అట్టి సాహిత్య అధ్యయనమునకు ఒక షిఫ్ట్ చేసిన శిక్షాసంఘముయొక్క అవశ్యకతను ప్రతిపాదించియున్నారు. మరియు ఆ సంఘములో వివిధ రకముల సభ్యులొందవలెననియు తర్ఫీలిరముగా ప్రతిభావంతులైన విద్యార్థులు వివిధరకాల నిద్యల నభ్యసించే అవకాశము పొంద గలరనియు సూచించి యున్నారు. పై సాహిత్య సేవకులవలెనే గోపబంధుదాసు కూడ ప్రాచీన సాహిత్యమునకు ప్రాధాన్యత నిస్తూ “రై భాగవత గృహములు జాతీయవిద్యకు అన్య తేత్రములు” అని తెల్పియున్నారు. అతని దృష్టిలో ఒరియా భాగవతము ఒరియా భాష యొక్క జాతీయత మద్దరించినది మరియు జాతీయతయే ప్రతిమానవుని ముఖ్య ధర్మము గనుక అట్టి ధర్మము వల్లనే దేశాభిమానము.

జాతీయతా శక్తి నిర్మియున్నదనియు తెలియున్నాడు. వీటన్నిటిని విడిచి ఒరియాభాషా సాహిత్యాల ఉన్నతికొరకు శ్రీ విశ్వనాథ కారొ మరిరెండు ఉత్కృష్ట మార్గములను సూచించియున్నాడు. అవి 'మాసిక వక్తృత్వ' మరియు 'సభాసమితి' చివరిగా శ్రీ గోపాలచంద్ర ప్రహరాజు మతములను పరిశీలించినచో శబ్దమే భాషయొక్క మానదండమని తెలియగలదు. ఒకశబ్దమును వివిధప్రతి శబ్దముల ద్వారా ప్రకాశింపజేయుటయే భాషోన్నతి మరియు అతని మతములో ఉభయ గద్య పద్యములు ఒరియా భాషకు రెండు అంగములు.

పె మదహరించిన ప్రశ్న సాహిత్యసేవకుల ముఖ్య పిద్ధాంతముల పర్యాయోచనవల్ల తెలియునదేమన ఒరియా భాషోన్నతికి ప్రాచీన సాహిత్యము, జాతీయశిక్ష, ధర్మసాహిత్యము, ఉత్కృష్ట శబ్దజాలము మొదలగు వాటిపై ప్రతి యొక్క ఉత్కృతసాహిత్యాభిమాని ప్రత్యేక శ్రద్ధవహించుట ఎంతైనా అవసరము. దీనితోపాటు ప్రతిసాహిత్యకారునికి కొంతైనా మౌళికత ఉండవలెను, ఏ సాహిత్యమునకు మౌళికత ఉండదో అట్టి సాహిత్యము సాహిత్యముకాదు, ఉదాహరణకు ఇరర సాహిత్యముల ననుసరించి ఒరియా సాహిత్యమును సృష్టించినవారు తమ స్వతంత్రతను కోల్పో వుదురు. మరియు తమ దుర్బలచింతాధార వెలిబుచ్చుదురు. జజ రాధానాథ సాహిత్యమంతయు పూర్తిగా అనుకరణీయమే ఇద అనే ప్రశ్న ఉదయింపవచ్చును. కాని అట్లు భావించేవానికి రాధానాథ సాహిత్యమును గూర్చి పూర్తి అవగాహన లేదనియే చెప్పవచ్చును. కారణమే మన రాధానాథరాయ్ కవిత్వమంతయు పాస్పాత్య బాణీ ననుకరించి నప్పటికీ అందులో తన స్వంత మౌళికత చోటుచేసుకున్నది. ప్రశ్న పాస్పాత్య కథా సాహిత్యముల నుండి విషయవస్తువును మాత్రమే సంగ్రహించి ఉత్కృత సాహిత్యములో వాటిని రంగరించిరి. తత్ఫలితంగా రెండు సాహిత్యములకును సమన్వయము కుదిరినట్లాయెను మరియు రాధానాథ సమన్వయ సాహిత్యము నెవరైన చదివిన అది ఉత్కృత సాహిత్యము తప్ప వేరొకటి కాదని తెలియ గలదు.

చివరిగా ఒరియా భాషాభివృద్ధి పథములో సాహిత్యము యొక్క జాతీయ మౌళికత, అధ్యాత్మికత మరియు నైతిక తలను ప్రవేశపెట్టవలెనని ఎవరైనా సూచింపవచ్చును, కారణ మేమన, పైనాడుగు గుణములు ప్రతిమానవుని స్వంతము. ఈ సుగుణములన్నియు పుట్టిననుండి చచ్చిన వరకూ ప్రతి మానవునిలో ఇమిడియుండును. కాని అందరి గుణములు అన్ని సమయములందు బయల్పడవు. కారణ మేమన ఆ గుణము లన్నియు ప్రతికూలావస్థలో గుప్తముగా ముండును మరియు అనుకూలావస్థలో జాగృత మగును, అందుకు ఉత్కృత వాసు లందరూ అనుకూలావస్థలోకి వచ్చుటకు ప్రయత్నించుట మిక్కిలి అవశ్యకము. దానితోపాటు సాహితీ ప్రేమికులకు ప్రేరణోత్సాహముల విచ్చి తమజాతి భాషల ఉన్నతినిసాధించి ఉత్కృతమాతను భారతదేశపు ఉన్నతాసనమున, అలంకరింప జేయుట ప్రతిఒక్కరి కర్తవ్యము.

యస్. నారాయణరావు

తెలుగు లెక్చరర్ గుణుపూరు కాలేజి

గుణుపూర్-785002

రాయగడ జిల్లా (ఒరిస్సా)

0-0

ఉత్తమ సాహిత్యం కోసం

సమాలోచన

చదవండి! చదివించండి!!

‘సుందరప్రభవ’ సుందరం

- ఇక్బాల్ చంద్

కొంతమందిని చూపులతో లోతుల్ని కనిపెట్టడం కష్టం. అదే ఒక కవినై తే ఆంతర్యం ఇదే అని ఖచ్చితంగా చెప్పలేమేమో కానీ కొంతయినా అవగతం చేసుకోవచ్చు. ఇలాంటి సాదా సీదాగా కనిపించే ఓ పర్వతం “ఆర్వీయస్, సుందరంగారు:

“ఆర్వీయస్” బహుముఖ ప్రజ్ఞశాలి. ముఖ్యంగా బహు భాషాభేద, మాతృభాష తెలుగుతోబాటు సంస్కృతం. కన్నడం లలో ఎం. ఏలు చేపి ఏ హెచ్. డి. డి. లిట్లను పొందారు. సాహిత్యంలో ఆర్వీయస్ చేపట్టని క్రిపత్రయలేదు. 40 సంవ రాల ఆర్వీయస్ సుందరంగారు సుమారుగా ఆయన వయస్సు కంటే ఎక్కువ సంఖ్యలోనే పుస్తకాల్ని రాశారు. తెలుగులో మొదటి వ్యావహారిక భాషలో ఏ హెచ్ డి సిద్ధాంత వ్యాసాన్ని నమర్పించిన ఘనత ఆచార్య ఆర్వీయస్ కే దక్కింది.

చూడటానికి ఒరి నెల్లూరు బాలుడిలా కన్పించే ఆచార్య ఆర్వీయస్ అనేక పాశ్చాత్య దేశాల చుట్టి పచ్చారంటే ఆశ్చర్య మేస్తుంది కానీ ఆయనతో కొద్దిపేపు ముచ్చటించాక ఇంతటి గొప్ప మేధావి మన తెలుగువాడు అయినందుకు గర్వంగా గుండెలు అదురుతాయి.

పైకొద్దిపాటి పరివయము వ్యక్తిగా ఉపరితలాంశాలైన ఆర్వీయస్ గురించి తెలుసుకోటానికి ఉపయోగపడతాయి. ఆర్వీయస్ అధునిక వేమన శతకం రాసినా, భారతాన్ని వచనం లోకి చేసినా, జానపద విజ్ఞానంలో దేశంలోనే వేళ్ళమీద లెక్కపెట్టదగిన వాళ్ళలో ఒక్క మేధావిగా పేర్కొనబడినా పెక్కు అనువాదాలు చేసినా ఒరిజనల్ గా 1987 వరకు కవిగా తన స్థానాన్ని తానే ప్రశ్నించుకునే స్థాయి.

1987 లో 24 స్వతంత్ర కవితల్తో “సుందర ప్రభవ” కవిత్వ సంపుటిని ప్రకటించారు. అయితే వీటిలో అన్ని అద్భు తమైన కవితలే అని చెప్పలేము. రెండుమూడు కవితల్ని చేర్చుకుండా ఉంటేనే బావుండేదేమో పుస్తకం అచ్చుకిచ్చే ముందు ఆర్వీయస్ గారు ఒకసారి ఆలోచించివుంటే బావుండేది. ఎమైనప్పటికీ చాలా కవితలు చాలా తేలిగ్గా పరుగుతీయించి నట్లనిపించినా, లోతుల్ని తాకుతుంటే లోబరుచుకున్న అనహ నమూ. అంతర్ముఖంగా వెంటాడే భావాల్తో కదిలించే స్థాయికి తీసుకెళ్తాయి. పుస్తకం ముఖచిత్రం చివరి పేజీలలో ఆర్వీ యస్ తనగురించి ఇచ్చిన వివరాలలో చివరిగా అన్నిటికంటే ఇష్టమైంది మమషుల్ని వెతుకుంటూపోవడం అని వుంది బహుశా మనిషిగా బ్రతకాలనుకొనే ప్రతి తాత్వికుడికీ ప్రధాన మైన సమస్య ఇదేనేమో!

కవిగా ఆర్వీయస్ కు కవిత్వంపైన కొన్ని ప్రత్యేకమైన అభిప్రాయాలు ఉన్నాయి. నా కవితలు నాకోసమే రాసుకున్నా అని అంటారు. కవిత్వంకోసం కవిత్వం రాసినట్లుకాక కవి త్వమే ఆర్వీయస్ గారిచేత రాయించినట్లు అనిపిస్తుంది.

కవిత్వాన్ని జీవితాన్ని విడదీసి చూస్తే ఖచ్చితంగా “సుందర ప్రభవ”లో ఆర్వీయస్ గారు కన్పించరు. “ఆత్మ వివేదనం”లో సుందరంగారు చెప్పుకున్నట్లు వివేదించుకోవడానికి మాటలకంటే కవితలే నయం అని ఈ సంపుటి చదివిన మన సున్న మనిషికి ఆర్వీయస్ గారి గుండె చప్పుళ్ళు విప్పించడం సాధ్యమే.

ఆర్వీయస్ గారు వస్తుపరంగా చాలా సున్నితమైన సహజ మైన వస్తువుని ఎన్నుంటారు. శిల్పనరంగా వీరిది వృష్టమైన కైలి. ఆత్మాధునిక కవిత్వానికి పర్యాయపదంగా చెప్పబడుతున్న అస్పష్టత వీరిలో కన్పించదు. ఆర్వీయస్ గారు తను చెప్ప తల్చుకున్న భావాన్నీతనకూ, పాఠకుడికి మధ్య దై రెక్కుగా ఒక ట్రాన్స్ పరెంటు లింక్ ము ఏర్పరచుకుని చాలాసహజంగా పాఠకు డికి అందివ్వడంలో కవిగా ఆర్వీయస్ కు తెక్నిక్ మీద చాలా

అదారిటీ వుంది. ఈ టెక్నిక్ 'సుందరప్రభవ' సంఘటి రవాత ఆంధ్రజ్యోతి, ఉదయం, తరితర పత్రికలలో వచ్చిన కవిత్వాన్ని గమనించినట్లయితే ఇంకా చాలామెరుగుగడి నట్లు స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

ఉదయం లేచిన దగ్గరపించి ఎన్నో సంఘటనలు వలయా లలో బండీలమవుతాం కొన్ని సంఘటనలు అర్వీయన్ గారిని విచారితమైన మానవిన దిప్రెజెన్స్ కు గురిచేసినట్లు కనిపిస్తుంది. అకాలమరణాన్ని చూచినపుడు వీరి స్పందనలు గుండెల్ని తాకకమానదు.

అరదై వసంతాలు కాదు కదా
ఇరువై వసంతాల్ని చూచా నిండకుండానే
జీవితాలు స్మారక చిహ్నాలు కింద
చితికిపోతుంటే చూచి.....

సమాధి లోపలి
మరణాన్ని లోకానికి తెలపడం

నా రిర్రవ్యం అని గుర్తు తెచ్చుకుంటాను అని చెప్పిన సుందరంగాథిలో

నేను కాపలాకాస్తున్న సమాధి
నా ఆత్మ బంధువులదే కావాలని ఏంలేదు
ఇదీ భావకవిత్వమే కొనక్కరలేదు ఎందుకంటే

ఎవరి మరణానికై నా నేను స్పందిస్తాను ఇలా బహు ముఖంగా విస్తరించిన విశాల హృదయస్పందన బహిర్గత మయ్యాక :

ఇదొక జీవితం....

మాంసపు ముద్దగా భూమిమీద పడిన నాటినుంచీ
అరంభం

ఆశలు నిరాశలు రాగాలు వైరాగాలు చిన్ననాడే
అరంభం..

అని మామూలుగా కన్పించే జీవితం వెనుకటి అడుగుడుగా టెబ్బలు తిన్న తడారిన గొంతు తత్వికానుభూతి చెప్తోంది.

"సుందర ప్రభవను" అనుభవించాటానికి అర్వీయన్ గారు కన్పించరు

అర్వీయన్ గారి కవిత్వంలో వినాదాలంటూ ఎక్కడా కన్పిం చక పోయినా సమాజంలోని ప్రతీ అవలక్షణాన్నీ ప్రశ్నిస్తారు. అనుమాన పిశాచి, వీరులలోమాట, పద్యాలల్లో అర్వీయన్ గారి సామాజిక అవగాహనను అర్థంచేసుకోవచ్చు ఆయన కవితలు ఆయన్ను పోటీటిద్ అంకాలు ఉన్న కవిగా నిలబెట్టాయి "శవాలు మాట్లాడవు" కవిత అర్వీయన్ గారి వాస్తవిక దృష్టికి నిదర్శనం, దీనిలో ఆయన కాలాన్ని రికార్డ్ చేయడమేకాక

"శవాలు మాట్లాడితే

అవుతారు ఎంతోమంది జీవచ్ఛవాలు"

అని చురక అంటిస్తారు.

ఈ సంకలనంలో సమాజంలోని అసహనమూ, అపనమ్మ కము ఇక్కడ కన్పించే అవలక్షణాలు ఎక్కువగా ప్రతిస్పంది స్తాయి "మరణగానం" అకాల మరణాన్ని చూచి ప్రతిస్పం దిస్తే "అనుమాన పిశాచి" రక్షణ వ్యవస్థ మీద అపనమ్మ కాన్ని తెలియజేస్తుంది. జూదరి జీవితం వెనుక కల్పించే దుర్బ రత్వం హీనాతిహీనమైంది, వ్యవస్థలోని వ్యక్తులు వ్యసనానికి దాసులై ఎలా అవమానించబడతారో అర్వీయన్ గారి 'జూదరి' చదివినపుడు వో అంతర్ముఖ సంక్షోభం చుట్టముడుతుంది.

.....

జూదగాడి పెళ్ళాం కూడా

ఒక పాచిక

తాకడానికి స్నేహితులు జంకరు

పాచికలకు దబ్బాక

నోరు తెరుచుకొని

వాడి వేపే చూస్తూంటాయి

అమ్మనాన్న, అన్నలు, తమ్ముళ్ళు

జూదగాణ్ణి చూపించి చెప్తారు

“వీడెవడో మాకు తెలియదు

కట్టి

తీసుకెళ్ళింది నాలు

ఈమాటలు వింటే

శవమైనా చలిస్తుంది”.

జూదగాడి నిర్బంధ జీవితాన్ని ఇంతకంటే గొప్పగా మరెవరన్నా చిత్రించాలో లేదో కానీ వాడి దయనీయత్వాన్ని ఇంతటి వాస్తవిక దృష్టితో తనదైన శిల్పదృష్టితో సున్నితంగా తిన్ని స్టూడెంట్ల ద్వారా అగ్ని పర్యవేక్షణ దృశ్యం ఈ ‘జూదరి’ కవిర “ప్రభవ సుందర సృష్టతుల్ని చూపించే కిటికీ మాత్రమేకాదు? శతకోటి నక్షత్ర బాణల్ని ప్రతిఫలించే కిటికీ సముద్రం కూడా? ఇలా ఆర్వీయన్ గారు తనలోకనే ముసుగు కప్పకోకుండా తనే ప్రపంచమై చూస్తారు. ఆ పరిశీలించడంలోనూ హేతుబద్ధమైన ఒకటికొకటి తిన్నిస్తుంది కామం ప్రకృతిలో జరిగే సహజకార్యం ఇవిఅయినా వయసులో అంతర్లీనంగా సంభవించే పురుషుని, ఈ విషయాన్ని తనదైన చక్కని శైలిలో “కామం” అనే కవితలో ఆర్వీయన్ గారు, ఒక సీరెన్స్ గా పాడిగాడు ‘మనసులో’.

చాయాచిత్రాలమ్యే చూపు ఎన్నో కోణాలుగా తిన్నిస్తుంది. ఓసారి చంద్రునిలో ప్రియుని ముఖం చదువుతున్నవరే, ఓసారి ఓట్లను అడుక్కుంటున్న దొంగ నాయకుడు ఓసారి పొడుపుని పోగొట్టుతున్న, రల్లి కంపెనీ షేషన్ అడుగున్నట్టి చూపు ఇలా ఇలా మరెన్నో కోణాల్లో ఆ చూపులు మనసులో చాయాచిత్రాలవుతాయి. తిన్నిచూపులు చల్లగా ఉంటే, మరి కొన్ని కఠినంగా ఉంటాయి. ఈ పరిశీలనైనా చూపుల వెనుక కటిక చూస్తూన్న రవిత్వంగా మలచిన ఆర్వీయన్ గారి చూపు మహోన్నతం.

- ఇక్బాల్ చంద్ (ఎం. ఏ.)

మజీద్ రోడ్ నర్సేర్ లింగ్విస్టిక్ ఇన్స్టిట్యూట్

..

రామాయణం - కొన్ని బావ ప్రతీకలు

— శ్రీ కాద కిరణ్ కుమార్

రామాయణం ప్రసిద్ధి చెందిన భారతీయ ఇతిహాసం. వాల్మీకి రామాయణాన్ని ‘గాయత్రి’ మంత్ర శ్లోకములో ఎన్ని అక్షరములున్నాయో అన్నిదేం శ్లోకములు రచించినాడని ప్రతీక ఉంది. ఇది పల్నా ఉన్నట్టి మొదట్లో రామాయణములో 12, 000 శ్లోకాలు మంత్రం ఉంటేవి. కానీ చివరకు అది రెండింటలయింది. తెలుగుభాషలో మొదట అనువాదించబడినది భారతమేలయినా ప్రజలలో రామాయణానికే ఎక్కువ ఆదరణ లభించింది. క్రీ.శ. 13వ శతాబ్ది నుండి ఈనాటివరకు తెలుగులో చాలా మంది కవులు రామాయణాన్ని రచించారు. వీరిలో గోన బుద్ధారెడ్డి మొదటివాడు క్రీ. శ. 1250 ప్రాంతంలో గోన బుద్ధారెడ్డి తెలుగులో మొదటిసారిగా రామాయణాన్ని రచించాడు. ఇతడు రచించిన రామాయణాన్నే చంగనాభ రామాయణమని అంటారు. మంత్ర భాస్కరుడు మరో రామాయణాన్ని రచించినాడు. దీనినే భాస్కర రామాయణం అంటారు.

ఈ రామాయణ కథను ఆర్యులకు అనార్యులకు మధ్య జరిగిన యుద్ధంగా కొంత మంది చరిత్రకారులు భావించారు. ఆర్యులు దక్షిణ భారతంలో తాము ఆధిపత్యాన్ని సుస్థిరం చేసుకోవాలని ప్రయత్నించినప్పుడు ఈ యుద్ధం జరిగి ఉంటుందని ఊహించారు ఈ యుద్ధమే రామాయణ కథారచనకు ప్రేరణ ఇచ్చి ఉంటుంది. పూల దృష్టితో పరిశీలిస్తే “వాల్మీకి” ఒక పండితమైన ఆశయంతో ఈ కావ్యాన్ని సృష్టించినట్లు కనిపిస్తుంది. గొప్ప సాహిత్య విలువలు గల ఈ ఇతిహాసం సామాన్యులలోనే కాక పండితులలో కూడా బాగా వ్యాప్తి చెందింది. విదేశాల్లో పైతం బహుళ వ్యాప్తి చెందింది. భారతసంస్కృతి అంతా రామాయణంలో చిత్రించబడింది, విధిన్న సంస్కృతుల్ని కలిగిన సంఘంలో వివిధస్థాయిలలో ఉన్న ప్రజలే రామాయ

జంలో మనకు కన్పించే పాత్రలు, కొన్నిపాత్రలు అవికలానికి చెందిన ప్రజల్ని. మానవుని కంటే విభిన్నమైన పర్గాన్ని ప్రతిబింబిస్తాయి. మనిషియొక్క పురోభివృద్ధి అధ్యాత్మికంగా ఉండాలేకాని భౌతికంగా కాదని వాల్మీకి అభిప్రాయం.

ఆదిమజాతిలక్షణాలు :

గుహాడు, హనుమంతుడు, జటాయువు, జాంబవంతుడు వంటి పాత్రలు జంతులక్షణాల్ని కలిగిన్నాయి. గుహాని ఆదిమ జాతిమానవునిగా భావించవచ్చు. జటాయువు ఒక గ్రద్ద, జాంబవంతుడు ఒక ఎలుగుబంటి. హనుమంతుడు ఒక కోతిరూపంలో ఉన్న మానవుడు. అయినా ఈ పాత్రలు విధేయతకు, స్నేహానికి, వీరోచిత త్యాగానికి, ప్రతీకలుగా నిలిచాయి. కాబట్టి మానవుని గొప్పతనాన్ని అరని భౌతికగుణాల ఆధారంగా అంచనాపేయ కూడదు. అధ్యాత్మిక నైతిక విలువల్ని బట్టి మనిషి గొప్పతనాన్ని నిర్ణయించాలని వాల్మీకి ఈ పాత్రద్వారా మనకు స్పష్టం చేశాడు.

రామాయణంలోని నీతిసూత్రాలు :

అభిర్క్మంపై ధర్మం యొక్క విజయాన్ని రామాయణం వివరిస్తుంది కాని విజయం అంత సులభమైందికాదు. దీనికి ధైర్యం, ఆత్మవిశ్వాసం, స్థిర చిత్తం చాలావసరం ఎదురంటే విషమ పరిస్థితులలోను ధైర్యాన్ని కోల్పోకూడదని రామాయణం భోదిస్తుంది. మానవునికి ఒక ప్రవర్తనానియమాపణని కూడా అందిస్తుంది. చల్లదండ్రులకు, దిద్దిలమధ్య, భార్య ఛిత్తల మధ్య అన్నదమ్ముల మధ్య యజమాని సేవకుల మధ్య ఎటువంటి సంబంధాలుండాలో కూడా రామాయణ కావ్యం స్పష్టంచేస్తుంది.

పవిత్రమైన నడవడిక :

రాముడు చల్లదండ్రుల పట్ల పూర్తి విధేయతను ప్రదర్శించాడు. ముఖ్యంగా తండ్రి మాటను జవదాటలేదు, దీనిని బట్టి రామాయణంలో రంధ్రికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యంఅని పొరపాటుపడ కూడదు. గుడ్డివిధేయత కంటే పవిత్రమైన నడ

వడికే రామాయణం ప్రాధాన్యతను కల్పించింది తేల్చే పుత్రుడే రాజ్యాధికారానికి రావలన్న నియమానికి విరుద్ధంగా తనను సింహాసనాన్ని చేపట్ట వన్నప్పుడు భరతుడు తల్లి సూతను గౌరవించలేదు.

వివాహ పవిత్రత :

వివాహంయొక్క పవిత్రతను, భార్యభర్తల మధ్య, సంబంధాన్ని రామాయణం వివరిస్తుంది, జనకుడు సీతను రాముని చేతికి అప్పగిస్తూ ఆమెను సహధర్మచారిణిగా వర్ణిస్తాడు. ధర్మ సాధనమనే పవిత్రమైన విధిలా భార్యభర్తతో సమానమైన పాత్ర నిర్వహిస్తుందని దీని అర్థం. వివాహమనేది జీవిత సంస్కారాల్లో ఒకటి భార్యభర్తల శీలానికి ఈ సంస్కారం ప్రాధాన్యత నిస్తుంది.

సోదర ప్రేమ :

రామాయణం అన్నదమ్ముల మధ్య ఉండల్సిన నంబంధాన్ని కూడా నిర్వహిస్తుంది. సవతి బిడ్డలైన రామ, లక్ష్మణ, భరత శత్రుఘ్నుల గల సంబంధం ఎంత పవిత్రమైందో మనకు రామాయణం ద్వారా తెలుస్తుంది.

రాముడు పెద్దవాడైనా సింహాసనం కోసం ఆరాటపడలేదు. భరతునకు సింహాసనాధిష్ట వచ్చినప్పటికి దానిని ఒప్పుకోలేదు. రామునిరోపాటు లక్ష్మణుడు అడవికి వెళ్ళాడు సోదరప్రేమ అతనిచే అలా చేయించింది. రాముడు అరని తమ్ముళ్ళలో కన్పించే ఈ త్యాగనిరతికి, వారి సుగ్రీవుల మధ్య నెలకొన్న సంబంధాలు పూర్తి విరుద్ధంగా ఉనిపిస్తాయి. వారి సుగ్రీవులు రాజ్యం కోసం స్త్రీ కోసం బాట పడ్డారు వారి తన ప్రాణాన్ని పోగొట్టు కున్నాడు. ఈ పరిస్థితి విరుద్ధమైన పాత్రలద్వారా సత్యం, న్యాయం, ఎప్పుడూ అపజయాన్ని పొందవన్న నీతిని రామాయణం మనకు భోదిస్తుంది.

కృతజ్ఞతా భావం :

రామాయణంలో కృతజ్ఞతకు చూడ ప్రాముఖ్యాన్ని కల్పించాడు. తమ సంస్కృతులు, జీవితవిధానాలు పరస్పరం

విరుద్ధంగా ఉన్న రాముడు సుగ్రీవుడు మంచిస్నేహితులయ్యారు. కృతజ్ఞత చూపకపోవడం ఘోరమైన నేరాలలో ఒకటి. రామాయణం రాజు, ప్రజలు, తల్లి-దండ్రులు, బిడ్డలు భార్య-భర్తలు. స్నేహితులు మొగ్గువారు స్వర్గించాల్సిన విధుల్ని వివరిస్తుంది.

ఆదర్శపురుషుడు :

రామాయణంలో చాల పాత్రలున్నాయి. కథనాయకుడైన రామునితోపాటు సీత, లక్ష్మణుడు. హనుమంతుడి, భరతుడు, రావణుడు, విభీషణుడు మొన పాత్రలు కూడా చివ్యమైనవే వాల్మీకి రాముని “పురుషోత్తముడు”గా చిత్రించాడు పురుష ప్రపంచానికి ఆదర్శముగా మలచాడు. రాముడు సకల సద్గుణాలకు ప్రతీక.

దయదాక్షిణ్యాల్ని కలిగినవాడు కైర్యసాహసాలు గలవాడు. మృదుభాషి, మితభాషి. ఆనవసరంగా అనుమానించడు కృతజ్ఞతాభావం ఉంది. వచిత్రమైన ఆలోచనలను కలిగిఉంటాడు. ఇన్ని లక్షణాల్ని ఒక రాముడిలోనే చూపించాడు వాల్మీకి.

కష్టకాలల్లోనే శ్రీ - పురుష నిజమైన నడవడికను గమనించ వచ్చు. బాధల్లోను, బరువుల్లోను తన సహనాన్ని కోల్పోకూడదు. ఆడిన మాట తప్పరాదు అనేది రాముడిలో కనిపించే ప్రత్యేక లక్షణం. కాబట్టి దశరథుని పుత్రుడుగా కైకేయి మాటను గౌరవించాడు, భరతునికి పింహాసనాన్ని ఇచ్చాడు. ఇదే సామాన్యులు ఈవిధంగా చేయలేరు. అయితే వారిని చంపి సుగ్రీవునకు రాజ్యాధికార మిచ్చుటను రాముని పాత్రను చాల విమర్శలకు గురిచేసింది.

ఆదర్శమహిళ :

సీత మహిళాలోకానికి ఆదర్శంగా నిలిచింది. ఆమె బాధల్ని అనుభవించడానికే పుట్టిందేమో అనిపిస్తుంది. నిరంతరంగా కష్టాలు ఎదురైన ఆమె తన శీలాన్ని, ఆత్మాభిమానాన్ని వదులుకోలేదు. తన భర్త కీర్తికి మెదుగులు దిద్దింది. ఆయన గుణాలకు ప్రతిరతను చేకూర్చింది.

తన భర్తపై చూపిన మొక్కువోవి అంకిత భావమే ఆమె స్వభావంలోని విశిష్టత. ఆమె రామునిసహధర్మచారిణి అయింది ధర్మస్థాననకు తన వంతు పాత్రను నిర్వహించింది. రాముని పట్టాభిషేకం జరగక అగిపోయినప్పటికి 14 సం॥లు వనవాసం విధింపబడినప్పటికి ఆమె చలించలేదు. భార్య ఎప్పుడూ భర్తనే అనుసరించాలి. భర్త ఒక్కడే భార్యకు సహాయకారి అని భావించింది. సీత చాల సమయస్ఫూర్తిగల మహిళ రావణుడు తనను లంకకు తీసుకుపోతున్న సమయంలో తననగల్పిమూట కట్టి కోతులున్న ఒక కొంచపైకి వడవేసింది. ఆమె గొప్ప తనం అగ్ని ప్రవేశం చేయడానికి ఒప్పుకోవడంలోనేవుంది. ఆర్మగౌరవం సీత స్వభావంలోని ఒక ప్రత్యేకత. వనవాసంలో ఉన్న సీతకు రాముడు ఒక షరతు పెట్టాడు. ఆమె ప్రజల సమక్షంలో తాను శీలవతేనని ప్రమాణంచేయాలన్నాడు. సీత ఇదివరకు జరిగింది చాలు అన్న అభిప్రాయానికి వచ్చింది. సీత ఆర్మగౌరవం దెబ్బతింది. అయిన ప్రజలముందు ప్రమాణం చేసింది.

కొన్ని భావ ప్రతీకలు :

రామాయణం. ఉపనిషత్తులు గంభీరమైన సత్యాల్ని రమణీయమైన కైలీలో దోదిస్తాయి. బహుముఖమైన మానవ స్వభావచిత్రణమే రామాయణంలోని ఇతివృత్తం మానవ స్వభావం ఎక్కడైనా, ఏకాలంలోనైనా ఒకేవిధంగా ఉంటుంది కాబట్టి ఈ ఇతిహాస ఇతివృత్తం అనంతమైన విశ్వజనీనమైన ఆసక్తిని కలిస్తున్నది. వీటిలో చోటుచేసుకున్న ప్రాచీనగాధలు, కథలు ఏన్నో గంభీరమైన సత్యాల్ని మనకు తెలుపుతాయి.

మైత్రీ :

బ్రహ్మనా నిమమనావళిపై వెలువడిన యదార్థగ్రంథముగా రామాయణాన్ని భావించవచ్చు. నిజమైన స్నేహం హోదాలకు, అంతఃపులకు, కులానికి, జాతికి, అతీతంగా ఉంటుందని సుగ్రీవుని రాముల మైత్రీ తెలుపుతుంది.

రాముడు వారికి వ్యతిరేకంగా సుగ్రీవునికి సహాయం చేశాడు. సీతజాడ తెలుసుకునేందుకు సుగ్రీవుడు రామునికి

సహాయం చేశాడు. సీతజాడ తెలుసుకునేందుకు సుగ్రీవుడు రామునికిసహాయం చేశాడు. ఇద్దరుకూడ తాముఇచ్చినమాటల్ని నిలుపుకొన్నారు. రాముడు సుగ్రీవుడు స్నేహంకోసం చేతులు కలిపినపుడు నిజమైన స్నేహితుడు కష్టాలోను, సుఖాల్లోను తన స్నేహితునికి ఆశ్రయమిస్తాడని రాముడు సృష్టించేస్తాడు, అనురాగం :

రామలక్ష్మణ. భరత శతృముల్లోని పరస్పర గౌరవభావం, అంకితభావం, త్యాగగుణాల్ని గూర్చి రామాయణం సృష్టించేయడం జరిగింది. ఇతరులు కూడా వీరి అనుబంధాన్ని అదర్శంగా స్వీకరించాలని ఈపాత్రల చిత్రీకరణలోని ముఖ్య ఉద్దేశం ఈనలుగురు అన్నదమ్ములు సవతి దిడ్డలయి కూడ తమ అనుబంధములోని విస్వార్థాన్ని, పవిత్రతను చూడ గలిగారు.

అదర్శవంతులైన శీలాన్ని భార్యభర్తల పరస్పర అనురాగాన్ని రామాయణంలో మనం సృష్టంగా చూడవచ్చు. సీత రాములు ఈ లోకానికే అదర్శదంపతులు. తన తండ్రి అనేక మంది భార్యల్ని కలిగివున్నా రాముడు మాత్రం ఏకపత్ని వ్రతుడు కావడం విశేషం.

శీలము :

సీత గొప్పతనం అగ్ని ప్రవేశం చేయడానికి ఒప్పుకోవడం లోనే వుంది. రాముడు ఒక షరతు పెట్టుతూ ఆమె ప్రజల సమక్షంలో తాను శీలవతినని ప్రమాణం చేయాలన్నాడు. సీత ఆత్మాభిమానం చెప్పితింది. అయిన ప్రజలముందు ప్రమాణం చేసింది. చివరకు తన మాతృమూర్తి కూడేవి కౌగిలిలో ఇమిడి పోయింది.

ఈ విధముగా వార్మికి ఒక అపూర్వమైన పాత్రలను సృష్టించి తన గ్రంథమైన రామాయణంలో వాటికి సజీవ కల్పన చేశాడు. ఇవి తరతరాలకు యుగయుగాలకు అదర్శ ప్రాయముగా వాటిని అనుకరించే విధంగా తీర్చిదిద్దారు.

—కాద కిరణ్ కుమార్

తెలుగుయూనివర్సిటీ బొమ్మూరు - రాజమండ్రి.

ఏరాలు - ఒక వివేచన

- డా॥ ఎమ్. జయజీవితరాజు

తెలుగు సాహిత్యాన్ని ప్రధానంగా రెండు శాఖలుగా చెప్పుకోవచ్చు. ఒకటి మార్గసాహిత్యం. రెండు దేశీ సాహిత్యం. అనగా పండితసాహిత్యమనీ, పామర సాహిత్యమనీ చెప్పుకోవచ్చు. మార్గసాహిత్యమంతా పండిత ప్రకాండులవశంకాగా, దేశీసాహిత్యం అంతా పామరజన పరమైంది. సంస్కృత భాషా భేషజాలకుపోయేవారికి మార్గసాహిత్యమే ప్రీతిపాత్రం. అనలు పినలు పదహారణాల అచ్చ తెలుగు సాహిత్యం జానపద సాహిత్యమే. నిజం చెప్పాలంటే మన తాతల తాతలందరూ జానపదులే. మార్గ సాహిత్యంలో ఉన్న కథలు అనేకం జానపద సాహిత్యంలోనూ ఉన్నాయి. మార్గసాహిత్యంలో లేని కథలేన్నో జానపద సాహిత్యంలో ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు రామాయణ పరంగా చూస్తే జంబుమాలికథ, కాలనేమి వృత్తాంతం, సులోచనకథ, రావణుని పాతాళహోమం, ఇలాంటివే. మతపరమైన కథలన్నీ ఇంచుమించుగా జానపద సాహిత్యంలోనూ ఉన్నాయి. అలాంటి కథలలో గంగాగౌరి సంవాద మొకటి. ఇది శైవులకు పరమప్రియమైన కథ.

నేను ఈ మధ్య ఒక గ్రామంలో తిరుగుతున్నప్పుడు ఒక మాట విన్నాను. అదే "ఏరాలు" అనేపదం. ఇద్దరు జానపద మహిళల మధ్య జరుగుతున్న జగడంలో ఒకామె నోటినుంచి జారి పడిన జానపద పదరత్నం ఈ 'ఏరాలు' అనేది ఈపదానికి అర్థం తెలిపిన వాళ్ళమాట అటుంచి ఆ పదాన్ని విన్న వాళ్ళే చాలాఅరుదు. నాగరికులలో దీనికి ప్రయోగం లేదు. ముందు నాకూ అర్థం కాలేదు అయితే తెలుసుకోవాలనే తపనతో ప్రక్కనున్న వాళ్ళలో ఒకణ్ణి అడిగాను. ఏంటయ్యా వాళ్ళు అలా తిట్టుకుంటున్నారు. అనీ. దాంట్లో నాకు 'ఏరాలు' అనేమాట వినబడింది. దానికి అర్థం ఏంటో నీకు తెలుసా? లేకపోతేనే నేమైనా పొరపాటుగా విన్నానా? లేక "నేరాలు" అనేమాటను నేను "ఏరాలు"గా గవి విన్నానా? అని అడిగాను. అతను

